

PETRUS CANTOR

NOTITIA

(*Gallia Christiana*, nov. edit., t. VII, col. 78.)

Post decessum Mauriti episcopi, si Radulfo ab-
bati Coggeshalensis monasterii in Chronico Angli-
cano fides (*Ampliss. collect.* tom. IV, pag. 846), ab
universo clero et populo, rege annuente, episcopus
electus est Petrus, cantor Ecclesie Parisiensis, qui
pontificatus honorem, ne ab altiori gradu gravior
fieret casus, recusavit. Is autem omnium fere scri-
ptorum illius ætatis litteris commendatus, natus est
Parisiis, vel Remis ex Radulfo. Ad litteras ephebus
mentem appulit, quas factus supra ætatem doctus in
Academia Parisiensi cum magna laude palam profes-
sus est; sed quod eximium ejus animi ornamentum
fuit, antiquorum vindex morum, severiorisque di-
sciplinæ diligentissimus fuit exactor, quibus cum
virtutibus præfulgeret, facile Parisiensis Ecclesie
præcentoris honorificentissimum hac in Ecclesia mu-
nus consecutus est. Ad Tornacensem cathedram
aliquando evocatus humiliter vocationem declinavit
(*Gall. Christ.* tom. III, col. 214). Denique post recu-
satum quoque Parisiensem episcopatum, auctore
Radulfo, cum a Wilhelmo Remensi archiepiscopo cle-
roque et civibus rogatus, ut decaniam illius Eccle-
siae susciperet, Parisiis ut hanc a capitulo licentiam
impetraret proflicisceretur, ad Longum-Pontem ordi-
nis Cisterciensis monasterium appulit, ubi gravi

A infirmitate decumbens, habitum sanctæ religionis
suscepit, vitamque beato sine complevit, cujus cor-
pus e loco in quo sepultum fuerat, ad structuram
ædificiorum motum, suavissimum exhalavit odorem.
Legitur ejus epitaphium in claustro monasterii Longi-
Pontis, in quo mors ejus ad XIV Kalend. Junii, anno
1180, consignatur; sed recentius est epitaphium.
Melius itaque Guillelmus Nangius, Vincentius Bellova-
censis, Albericus et monachus S. Mariani auctor hor-
rumce temporum ad annum 1197 de Petri obitu lo-
quantur, seu etiam Radulfus ipsius mortem anno 1198
assignat, utpote cujus adhuc mentio est in charta
Odonis anno 1197. In Necrologio Parisiensi de eo legi-
tur: VII Kal. Octobris obiit Petrus præcentor et diaco-
nus, qui dedit nobis quadraginta libras ad emendos re-
vinitus. Varia composuit opera, quæ in diversis biblio-
thecis adhuc mss. asservantur. Sola ejus Summa,
quæ dicitur *Verbum abbreviatum*, Montibus impressa
fuit anno 1639. Quibusdam nævis aspersam ejus
doctrinam fuisse volunt. Narrat Cæsarius Petrum
ejusque discipulos hunc in errorem impigisse, ut cro-
derent panem in eucharistia consecratum non
esse, nisi etiam vini accederet consecratio, et vice
versa.

NOTITIA HISTORICO LITTERARIA.

(*ODIN, Script. eccl.* II, 1661)

Petrus Beatæ Mariæ Parisiensis canonicus et can-
tor, theologicæ scholæ per annos plures rector, ma-
gnam sibi doctrinæ famam per hæc tempora in Gal-
liis comparavit, cui *Cantoris* cognomen vulgo adhæsit
in mss. codicibus, ex ea dignitate quam primaria
hæc in Ecclesia habuit. Illius porro verum cogno-
men nescimus, sed tantum fuisse natione Gallum,
patria Parisiensem, cujus meminit Ægidius Parisein-
sis in suo *Carolino* his verbis:

*Et quem intepuisse dolemus,
Petrum in divinis, verbotenus alta sequentem*

Fallitur enim Gabriel Naudæus in additione ad Hi-
storiam Ludovici XI dicens hic intelligendum esse
Petrum Abælardum. Ægidius quippe commemorat
solummodo professores Parisinos, ad amovendum
opprobrium, quod vulgo jactitabant alii, raris esse
professores ex Parisiensi urbe ordiandos, alicujus

C nominis. Abælardus autem Nannetensis erat, et na-
tione Armoricus. Nostrum autem Petrum Cantorem
neutiquam hic substituisset Ægidius mendacii facile
convincendus, nisi vere ortu Parisiensis fuisset. In-
quit autem illic *Petrum in divinis intepuisse* Ægidius,
forsitan quod theologicæ altercatrici totum se do-
nans, minus vel nullatenus prædicationi divini verbi
incumberet. Joannes autem Trithemius in opere
suo *De scriptoribus ecclesiasticis* hunc ait fuisse virum
in divinis Scripturis eruditissimum, et in sæculari
philosophia nobiliter doctum, theologicæque scholæ
Parisiensi multis annis gloriose præfuisse, et disci-
pulos multos egregie erudivisse. Cum ita in Galliis
floreret, anno 1191 Tornacensis ecclesie episcopus
electus est, cujus electione in controversiam vocata,
Stephanus, Sanctæ Genovesæ Parisiensis abbas, Guil-
lelmum Remensem archiepiscopum, tunc supremum
regi administrum, per litteras oravit ut electo favere

ret. Verba describam illius, quibus eximia Petri Cantoris merita commendantur; sic itaque epistola 473: Domino Remensi pro Petro cantore Parisiensi in Tornacensi episcopum electo. Commune refugium patens omnibus mansuetudo vestra, sic extendatur ad singulos, ut colligat universos. Veniunt ab Oriente et Occidente, et recumbunt in sinum vestrum. Nec facile semel admissus emittitur, nisi contigerit ab eo committi, quod non mereatur remitti. Hæc sunt quæ mihi plurimasque aliis fiduciam præstant, ut pro devoto filio vestro magistro Petro cantore Parisiensi pandatur nobis aditus supplicandi. Ne vobis procuret indignationem, qui sibi non advocat dignitatem; ne cui meritum sufficit proprium, factum officiat alienum. Vir est, cujus per omnes Ecclesias famæ suavis diffunditur opinio, qui gemina scientia efficacissime clarens, et doctrinam monitis ornat, et moribus disciplinam. Origeni parem in aliquo, sic eum docere credimus, ut vivere; sic vivere, ut docere. Tales in candelabro vestro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in sancta Remensi Ecclesia suffraganeos esse decet ut vicinæ provinciæ sancta æmulatione moveantur ad promotionem consimilium: et sollicitudo vobis commissa, facilius et frequentius juvetur per religionem et prudentiam ipsorum. Si quid minus ordinate in electione, ipsius a Tornacensibus clericis factum est, nec absentis ignorantiam tangere, nec innocentiam justè lædere debet, cum facillime si vobis placet, possit emendari, si quid perperam factum est, commissa vobis a Deo et potestate corrigendi errores, et scientia corrigendi. Ut enim salva gratia vestra sine præjudicio sequar, concurrunt in electione illa quatuor quæ a Leone primo dicta sunt: *Vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum*. His accedit integritas personæ, hilaritas famæ, necessitas simul et utilitas Ecclesiæ viduatæ. Sed et hoc frequenter et solemniter dicitur, quia dominus rex, quem Deus servet ac nobis restituat, personam istam nominatim expressit, nominatim pro ea rogavit, nominatim Ecclesiæ Tornacensibus præesse voluit et intendit. Si aliter actum fuerit, verendum est et forte verum, ne indignationem et iram, et inmissiones per angelos malos concipiat, et adversus eos qui promotionem tantæ personæ impederint, regalem et juvenilem iracundiam accendat. In his omnibus, Pater sancte, providete honori vestro, consulite sano opiniois vestræ testimonio, deferete regio mandato, et correcto prius sicut decuit errore elegantium, confirmata electione, paterno sinu suscipite electum et dilectum vestrum.)

Omnium scriptorum qui Petri Cantoris meminerunt, elogium transcendit Jacobus de Vitriaco in *Historia occidentali*, qui eum apprime noscere potuit, et eo adhuc vivente et docente Parisiis studebat. Tali Petrum Cantorem ornat elogio: *Velut, inquit, lilium inter spinas, et rosa inter urticas, quasi angelus Pergami ubi sedes est Satane, quasi thus redolens in diebus ætatis, quasi vas auri, solidum ornatum omni lapide pretioso, quasi oliva pullulans et cypressus in altitudinem se extollens, quasi celestis tubus et Domini citharista, erat tunc temporis magister Petrus, venerabilis cantor Parisiensis, vir potens opere et sermone, aurum suum et argentum similiter conflans, et verbis suis stateram faciens, motum honestate pondus et gravitatem conferens suæ doctrinæ. Cæpit enim facere et docere, velut lucerna ardens et lucens, et civitas supra montem posita, et candelabrum aureum in domo Domini: de cujus fonte limpidissimo beatissimus vir Fulco perpotabat. Plura possent colligi in laudem Petri Cantoris ex variis ætatis ejusdem scriptoribus, quæ compendii causa omittuntur, ut ad scripta tam edita quam mss. veniamus.*

Scriptis itaque *Summam* quæ dicitur *Verbum abbreviatum*, eo quod ab his verbis incipiat: *Verbum abbreviatum faciet Dominus super terram*, etc. (Rom.

A 1x, 28), solam ex omnibus Petri Cantoris operibus impressam Montibus Hannoniæ, anno 1639, in 4°, apud Franciscum Vandrenni, cum notis Georgii Galopini, monachi Sancti Cislens, ordinis divi Benedicti. Quæ exstat etiam ms. in bibliotheca Sanctæ Genovefæ Parisiensis, et Cantabrigiæ in collegio Sancti Benedicti, cod. 223, et in cœnobio Longipontis ordinis Cisterciensis, in diœcesi Suessionensi. Summa dicta *Verbum abbreviatum*, Bunderio teste in Catalogo mss. Belgicorum, vocatur in multis mss. codicibus *Summa de sughillatione vitiorum et commendatione virtutum*. Hoc autem in genere animadvertendum est nihil esse frequentius in bibliothecis quam ut unum idemque opus Petri Cantoris variis ac parum conformibus gaudeat titulis, unde incauti facillime opiuntur tot hujus scriptoris esse diversa opera quot diversos titulos in manuscriptis invenerint. Porro ut certa operum distinctio agnoscat, ex initiis seu primis operum periodis judicandum est, neququam ex variis inscriptionibus, ut statim dicemus. Istud autem *Verbum abbreviatum* est maxime obvium in mss. bibliothecis, ac scio me illud vidisse ter in bibliotheca Sancti Victoris ad Muros Parisiensis, litteris MM. 13, PP. 6, QQ. 17. Sed in bibliotheca Colbertina, codicibus 1345, 1414, 2039, 3609, 4448, in regia cod. 4827, et alibi.

Idem scripsit *Summam* quæ dicitur *Abel*, eo quod procedens per ordinem alphabeticum, a nomine *Abel* incipiat, quam vidi mss. in cœnobio Longipontis citato, et in bibliotheca Branens ordinis Præmonstratensis, quod utrumque in episcopatu Suessionensi est et ms. Cantabrigiæ in collegio domus Sancti Petri, cod. 97. Hoc idem opus sæpe in mss. codicibus bibliothecarum inscribitur simpliciter: *Distinctiones Cantoris Parisiensis. Abel dicitur principium Ecclesiæ*, etc. Vel etiam, *Distinctiones secundum ordinem alphabeti, M. Petri Cantoris Parisiensis*. Habetur manuscriptum ita inscriptum in multis Angliæ bibliothecis, et in Belgio bibliothecis Dunensi et Alnensi, quæ ambæ ordinis Cisterciensis sunt. Inscribitur tamen frequenter, *Summa quæ dicitur Abel*, ut distinguatur ab aliis summis alio modo incipientibus, quas idem Petrus Cantor composuit. Eadem hæc Distinctiones cantoris Parisiensis mss. Cantabrigiæ in collegio Sancti Benedicti, cod. 219 et cod. 374, et in collegio domus Sancti Petri, cod. 72 et 78; Oxonii in bibliotheca collegii Mertonensis, cod. 164; in bibliotheca Conchensi, ordinis divi Benedicti, in Normannia, littera T. 2.

Idem scripsit *Magnam Summam de sacramentis*, quæ incipit: *Quæritur de legalibus quæ data sunt in signum perfectorum, et jugum superbiorum, et pedagogum infirmorum*, etc., partim desumptam ex sanctis Patribus, quam vidi ms. in cœnobio Longipontis diœcesis Suessionensis, Vallis claræ Laudunensis, et Clavaallis Lingonensis, omnibus ejusdem ordinis Cisterciensis. Istud opus *De sacramentis*, aliquando inscribitur *Summa de sacramentis et animæ consiliis*; imo nonnunquam mendose sub nomine *Petri Remensis*, ut in ms. Victorino littera GG. 13, fol. 149, *Summa magistri Petri Remensis, de sacramentis et animæ consiliis*. Initium: *Quæritur de sacramentis legalibus, quæ data sunt in signum perfectorum, et jugum superbiorum, et pedagogum infirmorum*, etc. Et hoc ipsum opus cui ex ms. codice lucem promittebat Philippus Labbeus. In bibliotheca Dunensi inscribitur *Liber sententiarum. Quæritur de sacramentis legalibus*, etc. At certum illam *Summam* pertinere ad Petrum Cantorem Parisiensem, non Remensem, cum Petrus Cantor Remensis cognomento *de Riga*, ultra artem poeticam in scribendo processerit. Carolus Vischius in *Bibliotheca scriptorum ordinis Cisterciensis*, pag. 263, attribuit dicto Petro Cantori Parisiensi *De sacramentis libros tres*, mss., inquit, apud Villarum et Alnani, ambas abbatias celeberrimas ordinis Cisterciensis in Belgio, quorum initium: *Circuibat populus*, etc., de quibus

videndum ego nihil habeo, cum non viderim. Vix tamen mihi persuadere possum semel atque iterum Petrum Cantorem de eodem argumento scripsisse. Habentur in celeberrima bibliotheca Parisiensi Colbertina codices duo manuscripti, numeris 2208 et 1419, sub titulo *Consiliarium magistri Petri Cantoris*, vel *Summa de sacramentis et animæ consilii*; sed ex ipsa operis quantacunque lectione, ubi auctor in nonnullis capitibus citat et confutat Petrum ipsum Cantorem, constat illam ad Petrum Cantorem non spectare, comperique postea Summam illam certissime pertinere ad Robertum Longipontis, doctissimum theologum, ipso Petri Cantore posteriori. Hoc Longipontis ordinis Cisterciensis in *Penitentialibus Bartholomæ de Flamesburia*. Denique in b. M. T. 205. Lucensis ejusdem ordinis, pulpito 1. vix igitur opus aliquod Petri Cantoris in bibliothecis quod non habeat plures titulos et inscriptiones.

Idem *De contrarietatibus theologicis* opusculum, quod incipit: *Videmus nunc per speculum et in ænigmate*, etc., ms. in bibliotheca Navarrica Parisiensi codice in 4, et Cantabrigiæ in collegio Sancti Benedicti cod. 371, sed anonymum et inscriptum: *Tractatus de contrarietate Scripturæ*. Idem in ms. codice Villaris ordinis Cisterciensis in Brabantia inscriptum: *De contrarietatibus theologicis*, eo quod sub operis initium de apparentibus sacræ Scripturæ contrarietatibus loquatur, unde scribæ toti operi nomen indiderunt, pro more scribarum veterum, nomina libris ex argumento primis capitibus contento, imponuntur. Idem in multis aliis bibliothecis inscriptum: *Grammatica theologicorum: Videmus nunc per speculum et in ænigmate*, etc., ut in bibliothecis Affligheniæ et Ninovæ abbatiarum in Flandria. De hoc opere ita loquitur Henricus Gandavensis in libro suo *De scriptoribus ecclesiasticis*, cap. 15: *Scriptit et alium librum quem vocavit Grammaticam theologicorum, ad sacræ Scripturæ intellectum, in multis locis satis utilem*. Idem opus inscriptum *Magistri Petri Cantoris Remensis, De tropis loquendi* ms. in celebri bibliotheca Sancti Victoris ad muros Parisienses, littera GG. 13, fol. 270: *Videmus per speculum et in ænigmate*, etc., post Summam ipsius Cantoris *De sacramentis et animæ consilii*, ibidem fol. 149, de qua supra egimus. Idem opus in eadem bibliotheca, littera B. 6, fol. 162, inscriptum: *Tractatus M. Petri Cantoris De tropis loquendi*, litteris rubris cuius initium: *Videmus nunc per speculum et in ænigmate*, etc. In eodem autem codice, ejusdem Opusculum *De monacho proprietario*, fol. 189, quod incipit, *Judas quia sur erat et loculos habens, ea quæ in communibus loculis ponebantur, asportabat*, etc. Denique idem opus etiam *De contrarietatibus solutionibus* inscribitur, aliquando *De tropis theologicis*, aliquando *Tropi et phrasæ sacræ Scripturæ*, ut quot manuscripti codices, tot fere tituli et variaz inscriptiones legantur in bibliothecis.

Vidimus etiam Parisiis in manibus Jacobi Hommey Augustiniani eremitæ, *Allegorias Petri Cantoris in Scripturas, seu sacros libros Veteris et Novi Testamenti*, mutuatas ab ipso ex bibliotheca Parisiensi Navarrica, quarum hoc est initium: *In principio creavit Deus cælum et terram*, etc., quæ etiam in Cantabrigiæ in bibliotheca aula Pembrochiensis cod. 76 cum sermonibus Petri Comestoris, cui perperam attributz sunt. Sæpius enim Opera Petri Cantoris et Petri Comestoris in mss. codd. confusa sunt, ratione solius primæ litteræ scilicet initialis scriptæ: quæ cum in mss. legatur melioris notæ, alii recentiores pro libitu vel conjectura addiderunt, nunc

A Petri Cantoris, nunc Petri Comestoris inscriptionem. Exstant *Petri Cantoris Commentarii in Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros et Deuteronomium* mss. in bibliotheca Aureæ Vallis ordinis ejusdem Cisterciensis, codicibus 9 et 10, quos tenuimus. Ejusdem *Commentarii in libros Numerorum, Deuteronomii, Josue, Judicum, Ruth*, Oxonii mss. in bibliotheca Balliolana, cod. 22. Item in *Psalmos* ibidem cod. 30. *Petri Cantoris Commentarius in Psalterium*, ms. in bibliotheca Sancti Michaelis in periculo maris, littera E. 28. Incipit: *Flebat Joannes quia nemo erat qui aperiret librum*, etc., et in psalmum primum in ipso: *Edras reportator bibliothecæ in Babylonia captivitate*, etc. Vidi ego idem opus ms. in clarissima bibliotheca Sancti Victoris Parisiensis Canonorum Regularium, littera D. 2, inscriptum: *Notulæ Petri Remensis super Psalterium*, quomodo peræque *Petri Cantoris Parisiensis* sub nomine *Petri Remensis*, supra jam diximus, in bibliothecis repertiuntur. Ejusdem *Glossa in Evangelia*, ms. Oxonii in bibliotheca collegii Me tonensis, cod. 144, itemque in bibliothecis Cluniacensi, *Petri Cantoris in quatuor Evangelia*, littera G. 2. Ejusdem *Glossa in Novum Testamentum*, ms. Cantabrigiæ in aula Pembrochiensis, cod. 179, sed paulo latius hujus scriptoris speciales in Scripturam sacram labores explicemus.

Sixtus Senensis ordinis Fratrum Prædicatorum in *Bibliotheca sancta* testatur se vidisse sequentia in bibliotheca Fratrum Prædicatorum Lugdunensium:

In Psalterium librum unum, cuius initium: Flebat Joannes, et non erat qui librum aperiret, etc.

In Proverbia lib. 1, cuius initium: Parabolas Salomonis secundum Hebraicam veritatem, etc.

In Ecclesiasten lib. 1: Beatus vir cuius auxilium abs te, etc.

In Sapientiam lib. 1: Summi Regis palatium, etc.

In Ezechielem lib. 2: Et factum est in tertio anno, etc.

In Actus apostolorum lib. 1: Lique facta est terra, etc.

In Epistolas canonicas lib. 1: Os meum loquatur sapientiam, etc.

In Apocalypsim lib. 1: Hæc sola inter libros Novi Testamenti vocatur prophetia, etc.

Joannes Bunderius in Indice librorum mancriptorum Belgii, recensens Opera hujus Petri, quem vocat *Petrum Remensem, Cantorem Parisiensem*, quomodo etiam in Chronico Longipontano vocatur: quæcunque in diversis cænobis reperit, alia plura hoc tenore profert, præter ea quæ jam supra recensimus ac distinximus.

Annotationes et brevia Commentaria in totum Vetus et Novum Testamentum, apud Dominicanos Valencenses.

Commentaria in Genesim quæ taliter incipiunt: *Principium verborum primum æternitatis operum, etc.*

Super Exodum: Fecit Moyses primum operimentum, etc.

Super Leviticum Ezechiel: Parietem perfodit, etc.

Super Psalterium: Flebat Joannes, et non erat qui librum aperiret, etc., apud Clarum Mariscum, Baudelum, et in S. Martino Lovanii.

Super Epistolas Pauli: Ab increpatione tua fugient, etc. In Claro Marisco, apud Sanctum Martinum Lovanii, apud Minores Brugis et Valencenis.

Hæc Joannes Bunderius loco citato.

Infulas episcopales declinasse virum probum, et monachum induisse in monasterio Longipontis ordinis Cisterciensis, ubi sanctitatem vitæ sancto sine complevit, Necrologium Ecclesiæ Tornacensis testatur. Obiit x Kalendas Octobris, anno 1197, ut ejusdem abbatiz, in qua obiit, Necrologium commemorat.